

Joonas Huhtala

Asiakkaiden kokemus palveluista kuntouttavassa päivä- ja työtoiminta Tinkissä laadullisena tutkimuksena

Sosiaalialan koulutusohjelma

2019

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 KUNTOUTTAVA PÄIVÄ- JA TYÖTOIMINTA	5
2.1 Tinki	5
2.2 Aikuissosiaalityö	6
2.3 Psykososiaaliset palvelut.....	7
2.4 Sosiaalinen kuntoutus.....	7
2.5 Kuntouttava työtoiminta.....	7
3 KUNTOUTUMINEN	8
3.1 Kuntoutumisen määrittelyä	8
3.2 Mielenterveysongelmat ja päihteiden käyttö kuntoutustarpeen taustalla.....	9
4 HAASTATTELUTUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT TINKISSÄ	10
4.1 Tutkimusongelma ja tutkimusmenetelmät	10
4.2 Tutkimusetiikka.....	10
4.3 Aikataulu	11
4.4 Haastattelukysymykset.....	11
4.5 Haastattelun toteuttaminen.....	12
5 HAASTATTELUJEN TULOKSET	12
5.1 Haastateltavat	12
5.2 Haastattelutulokset	13
5.2.1 Reitti, kontakti ja tiedonsaanti	13
5.2.2 Palveluun pääsyn odotusaika	13
5.2.3 Kokemukset Tinkin toiminnasta	14
5.2.4 Tinkin ohjaus työtehtävissä.....	14
5.2.5 Elämä Tinkin jakson jälkeen.....	15
5.2.6 Parasta Tinkissä.....	15
5.2.7 Tinki oman kuntoutumisen tukena.....	16
5.2.8 Muutosehdotukset ja palaute.....	16
5.3 Johtopäätökset	17
6 POHDINTA	18
6.1 Tutkimusprosessi.....	18
6.2 Ajatuksia haastatteluista ja mahdollisesta jatkotutkimuksesta.....	19
LÄHTEET	21

TIIVISTELMÄ

Huhtala, Joonas. Asiakkaiden kokemus palveluista kuntouttavassa päivä- ja työtoiminta Tinkissä laadullisena tutkimuksena. Pori, syksy 2019, 21 s., ei liitteitä. Satakunnan ammattikorkeakoulu, Pori. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää asiakkaiden kokemuksia palveluista ja mahdollisia kehittämiskohteita kuntouttavassa päivä- ja työtoiminta Tinkissä. Opinnäytetyö etenee loogisesti niin, että ensin on teoriapohja, sitten haastattelututkimuksen lähtökohtia, sitten haastattelutuloksia ja lopussa omaa pohdintaa.

Tehty tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimukseen osallistui kuusi asiakasta, joista kolme oli kuntouttavan työtoiminnan asiakkaita ja kolme sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaita. Aineisto kerättiin yksilöhaastattelumenetelmää käyttäen. Kaikkien haastateltavien haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin, koska kaikki antoivat tähän luvan. Litteroitu aineisto analysoitiin sisällönanalyysejä käyttäen.

Tutkimuksen tulosten mukaan asiakkaat kokevat palvelut ja Tinkin toiminnan mieleisenä ja hyvänä. Asiakkaat kokivat saaneen Tinkistä huomattavaakin apua omaan kuntoutumiseensa. Asiakkaat pitivät yhteisöä ja vertaistukea parhaina asioina Tinkissä. Korjausehdotukset liittyivät henkilökunnan lisäämiseen, materiaalien lisäämiseen sekä parempiin asiakaskohtaisiin suunnitelmiin. Pelkoa liittyi aikaan, jolloin Tinkin joutuu jättämään. Sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaat pääsivät nopeammin palveluun kuin kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat. Henkilökunta sai kiitosta ohjaamisesta ja avuliaisuudesta.

Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta, että Tinkin toiminta on tärkeää asiakkaiden hyvinvoinnin kannalta ja ehkäisee syrjäytymistä ja lisää sosiaalisuutta. Yhteisö ja yhteishenki näyttäisi olevan kaikista tärkeintä paikassa, jossa tekeminen on kuitenkin se niin sanottu pääasia.

Asiasanat: kuntoutuminen, kuntouttava päivä- ja työtoiminta, kuntouttava työtoiminta, sosiaalinen kuntoutuminen, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Huhtala, Joonas. Clients experience about services in rehabilitation day and job activities Tinki by qualitative research. Pori, autumn 2019, 21 p., no appendices. Satakunta University of Applied Sciences, Pori. Training Programme of Social Studies, Bachelor of Social Services.

The priority of this research was to find out how the clients experience services and how to possibly advance them in rehabilitation day and job activities Tinki. This thesis advance logically. In the beginning is theory fundament, then basis of the interview research, then results of interviews and in the end my own speculation.

This research is qualitative. There was six clients who took part in this research. Three of them was clients of rehabilitation job activities and three of them was clients of social rehabilitation. The material was collected by interviewing of every client. Every interview of clients was recorded and transcribed because every client gave me permission for that. The transcribed material was analyzed by using the content analysis.

The results of the research says that the clients experience services and activity of Tinki cozy and good. The clients felt that they have got remarkable help for their own rehabilitation. They kept the community and the peer support best things in Tinki. More staff, more working materials and better personal plans for clients were fixing propositions. There was fear in that time they have to left Tinki. The clients of social rehabilitation got faster to the service than the clients of rehabilitation job activities. The staff was thanked of steering and being helpful by clients.

Based on the results of the research can be noticed that activity of Tinki is important because the wellness of clients and it prevents marginalization and increases sociality. The community and the team spirit seems to be the most important things in the place where doing by hands is the main thing you can say.

Key words: rehabilitation, rehabilitation day and job activities, rehabilitation job activities, social rehabilitation, qualitative research

1 JOHDANTO

Tein opinnäytetyöni laadullisena tutkimuksena. Opinnäytetyöni tilaaja on Porin Perusturvakeskuksen psykososiaaliset palvelut ja sieltä kuntouttava päivä- ja työtoiminta Tinki, joka on mielenterveys- ja päihdekuntoutujille suunnattu paikka. Sain ideani opinnäytetyöhön toisessa ammatillisessa harjoittelussa ollessani, kun tapasin kuntouttavan päivä- ja työtoiminnan vastaavan ohjaajan. Hänen puheistaan jäi mieleen, että heillä olisi tarvetta opinnäytetyölle. Otin jälkeempään vastaavaan ohjaajaan yhteyttä, koska asia jäi pyörimään mieleeni. Opinnäytetyöni tavoitteena oli kartoittaa asiakkaiden kokemusta Tinkin palveluista haastattelemalla heitä. Haastattelin kuutta eri asiakasta, joista puolet oli sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaita ja puolet kuntouttavan työtoiminnan asiakkaita.

2 KUNTOUTTAVA PÄIVÄ- JA TYÖTOIMINTA

Kuntouttavalla päivä- ja työtoiminnalla on kolme eri yksikköä Porissa. Kaikki yksiköt toimivat Porin perusturvan alaisuudessa. Nämä yksiköt ovat kohtaamispaikka Positiimi, kuntouttava päivä- ja työtoiminta Tinki sekä toimintayksikkö Jopi. (Porin kaupungin [www-sivut](http://www.pori.fi) 2019.)

2.1 Tinki

Kuntouttavan päivä- ja työtoiminta Tinkin palvelut ovat tarkoitettu kaikille, joille yksikön säännöllinen ja tavoitteellinen toiminta sekä palvelunohjaus ovat hyödyksi. Isoimpia asiakasryhmiä ovat mielenterveys- ja päihdekuntoutajat, opiskelunsa keskeyttäneet sekä työttömät työnhakijat. Asiakas luo itselleen tavoitteet, joiden kautta kuntoutuminen tapahtuu. Tukena on myös moniammatillista osaamista. Ohjaajien

palvelunohjaus, vertaistuki ja käsillä tekeminen ovat Tinkin perusta. Päivärytmin tukeminen, voimavarojen ja sosiaalisuuden lisääntyminen, työelämävalmiuksien harjoittaminen sekä opiskeluun tai työelämään meneminen ovat niitä asioita, joita toiminnalla tavoitellaan. Asiakkaita kannustetaan ja tuetaan itse miettimään omia tulevaisuuden näkymiä, oman elämänsä sisältöä ja mahdollisia jatkopolkuja. Työntekijä ja asiakas laativat yhdessä asiakassuunnitelman asiakkaan tueksi. Asiakkaat käyvät Tinkissä 1-4 päivänä viikossa, 2-6 tuntia päivässä. Solmittu asiakkuus on aina määräaikainen. (Porin kaupungin www-sivut, 2019).

2.2 Aikuissosiaalityö

Aikuissosiaalityö määritellään työksi, jota tehdään yli 18 vuotta täyttäneiden sekä heidän perheidensä parissa suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti. Tavoitteena on tukea asiakasta selviytymään mahdollisimman itsenäisesti. Keskeistä toiminnassa on kartoittaa asiakkaan elämäntilannetta, vahvuuksien ja voimavarojen hyödyntämistä sekä tukitarpeita. Aikuissosiaalityö on prosessi, jossa asiakkaan kanssa arvioidaan palvelutarvetta sekä laaditaan tämän pohjalta asiakassuunnitelma. Työntekijä ja asiakas etsivät yhdessä keinoja, joilla saada asiakkaan elämäntilannetta parempaan suuntaan sekä muutosta. (Rauman kaupungin www-sivut 2019.)

Konkreettisesti työ voi olla ohjaamista ja neuvomista, motivoimista, etsimistä asiakkaan kanssa taloudellisiin tai erilaisiin elämän ongelmiin ratkaisuja. Aikuissosiaalityötä tehdään moniammatillisesti muiden alojen osaajien kanssa yhteistyössä, jotta voidaan järjestää tarvittavat palvelut ja apu asiakkaalle. Esimerkiksi minkä tahansa kriisin kohdatessa, mielenterveys- ja päihdeongelmien vuoksi, raha-asioiden selvittämiseksi, työttömyyden moninaisten ongelmien vuoksi tai asumisasioiden osalta voi ottaa yhteyttä aikuissosiaalityöhön. (Rauman kaupungin www-sivut 2019.)

2.3 Psykososiaaliset palvelut

Psykososiaaliset palvelut ovat palveluita, joiden tavoitteena on lievittää psyykkistä stressiä ja vähentää terveydellisiä sekä sosiaalisia haittoja. Taustalla voi olla onnettomuus, kuormittava elämäntilanne, päihteiden käyttöä tai mitä tahansa. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2009, 12.)

Porissa psykososiaalisia palveluja tarjoaa Porin Perusturva. On ehkäisevää päihde- ja mielenterveystyötä, kuntouttavia asumispalveluja ja liikkuvaa tukea, päihdepalveluita, kuntouttavaa päivä- ja työtoimintaa, nuorten vastaanotto sekä aikuisten vastaanotto. (Porin kaupungin www-sivut 2019.)

2.4 Sosiaalinen kuntoutus

Asiakkaat voivat ohjautua sosiaaliseen kuntoutukseen mistä tahansa, mutta useimmiten ohjautuminen tapahtuu sosiaalitoimistosta. Yksi merkittävä ohjaava taho on myös työllistämiseen liittyvät palvelut. (Karjalainen 2016.)

Asiakkaan elämänpiirin sekä aktiviteettiensa laajetessa voidaan puhua sosiaalisesta kuntoutumisesta. Monien kohdalla on tapahtunut esimerkiksi eristäytyminen omaan kotiin, jolloin sosiaaliset suhteet ovat rajoittuneet tai joissain tapauksissa jääneet jopa kokonaan pois. Sosiaalisen kuntoutuksen tarkoituksena on ihmisen sosiaalisten suhteiden parantaminen sekä niiden laajentaminen. Laajentaminen tapahtuu THL:n sivuilta löytyvän kuvan mukaan perheen ja ystävien kautta yhteiskunnan ja talouden eri sektoreille. Lähtökohtana sosiaalisessa kuntoutuksessa on se, että todennäköisimmin kuntoutumista tapahtuu parhaiten niissä paikoissa, aktiviteeteissa ja tiloissa, joissa ihmiset muutenkin toimivat ja liikkuvat. (THL 2019. Viitattu 11.9.2019.)

2.5 Kuntouttava työtoiminta

Asiakkaalla voi olla myös kuntouttavan työtoiminnan asiakkuus. Asiakkaalle tehdään tällöin aktivointisuunnitelma. Aktivointisuunnitelman asiakas tekee yhdessä työ- ja

elinkeinotoimiston sekä kunnan sosiaalihuollon viranomaisen kanssa. Aktivointisuunnitelmaan kirjataan asiakkaalle suunniteltu palvelukokonaisuus. Asiakkaalle tarjotut palvelut suunnitellaan asiakkaan henkilökohtaisen tilanteen mukaan. Kuntien tulee järjestää kuntouttavaa työtoimintaa pitkään työttöminä olleille henkilöille, joille on myönnetty työmarkkinatuki tai toimeentulotuki, ja joiden työ- ja toimintakyky ei ole riittävä TE-hallinnon ensisijaisiin palveluihin. Asiakas käy kuntouttavassa työtoiminnassa oman yksilöllisen tarpeen ja suunnitelman mukaan 1-4 päivänä viikossa osa- tai kokopäiväisesti 3-23 kuukauden ajan. Toiminnan tulee olla tavoitteellista ja asiakkaan elämänhallintaa sekä toimintakykyä parantavaa, jotta työllistyminen, koulutukseen hakeutuminen tai osallistuminen työllistymistä edistäviin palveluihin voisivat mahdollistua. (Sosiaali- ja terveysministeriön www-sivut.)

Kuntouttavan työtoiminnan lainsäädännöstä ja kehittämisestä vastaa sosiaali- ja terveysministeriö. Kuntouttava työtoiminta määritellään sosiaalihuoltolain mukaiseksi sosiaalipalveluksi. Tavoitteena on ehkäistä työttömyydestä aiheutuvia negatiivisia vaikutuksia asiakkaan toimintakykyyn, parantaa arjen- ja elämänhallintaa sekä työ- ja toimintakykyä ja tarjota mahdollisuutta työtoimintaan sekä muihin palveluihin syrjäytymisen ehkäisemiseksi. (Sosiaali- ja terveysministeriön www-sivut.)

3 KUNTOUTUMINEN

3.1 Kuntoutumisen määrittelyä

Kuntoutuminen pitää sisällään kuntoutustoimenpiteitä, joiden avulla ihminen kuntoutuu. Lähtötilanteessa toimintakyky voi olla osittain rajoittunut, menetetty kokonaan tai kaikkea siltä väliltä. Kuntoutusta kuvataan matkana tuntemattomaan, jonka aikana toimintakykyä pyritään vahvistamaan. Kuntoutumisprosessi on aina tavoitteellista ja kuntoutuja itse on keskiössä. Määritelmänä kuntoutujalle voidaan pitää sitä, että kuntoutujaksi voidaan katsoa kuka tahansa, jolla on tarve edistää tai

pitää yllä omaa toimintakykyään, jotta selviäisi itselleen mieleisellä tavalla omasta arjestaan ja päivittäisistä toiminnoistaan. (Terveyskylä, 2019.)

Kuntoutuksen tarkoitus on luoda kuntoutujalle sellainen arki ja elinympäristö, jossa kuntoutujan on mahdollisimman helppo toimia mahdollisimman itsenäisesti. Kuntoutujan ehdoilla muokataan ammattilaisten toimesta elämästä mahdollisimman itsenäistä ja kuntoutujalle mieleistä. Kuntoutus voi pitää sisällään esimerkiksi erilaisia palveluita tai ohjausta. (Terveyskylä, 2019.)

Kuntoutujan tulee sisäistää uudenlaisia ajattelutapoja sekä oppia myös uusia tavoitteita ja selviytymiskeinoja. Kuntoutujan läheiset, asiantuntijat sekä vertaiset voidaan katsoa kuntoutujan opettajiksi, joita ilman oppimista ei tapahdu. Onkin yksilöllistä, millaisen roolin kuntoutuja asettaa opettajilleen. Oppiminen voi tapahtua kuntoutujan mielen sisällä, jolloin kyseessä voi olla vaikkapa ajatusmallien muuttaminen. Joissain tilanteissa oppimiseksi voidaan katsoa puolestaan jotain hyvinkin konkreettista, esimerkiksi suunnitella oma suihkussa käynti uudelleen. (Terveyskylä, 2019.)

3.2 Mielenterveysongelmat ja päihteiden käyttö kuntoutustarpeen taustalla

Päihteet ja mielenterveyden ongelmat kulkevat hyvin käsi kädessä ja esimerkiksi alkoholi voi olla huomattavien ahdistus- ja masennusoireiden aiheuttaja. Kaksoisdiagnoosit ovat hyvin yleisiä. Noin 50 %:lla päihdeongelmaisista on jokin päihteistä riippumaton mielenterveyden häiriö jossain kohdassa elämänsä. Myös toisinpäin tarkasteltaessa tilanne on hyvin samaan suuntaan osoittava. Suunnilleen 30 % jonkin mielenterveysongelman kanssa painivista kärsii päihdeongelmista jossain kohtaa elämänsä aikana. Suhde vaihtelee paljon mielenterveyden häiriön mukaan. Esimerkiksi skitsofreenikkojen kohdalla luku on noin 50%. (Aalto 2017.)

4 HAASTATTELUTUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT TINKISSÄ

4.1 Tutkimusongelma ja tutkimusmenetelmät

Tutkimusongelmani on se, että miten asiakkaat kokevat palvelut Tinkissä ja mitä mahdollisesti kehitettävää niissä voisi olla. Ongelma nousi esille heidän kauttaan ja itse tartuin siihen ja näin opinnäytetyöni aihe oli selvillä. Tutkimusongelmaan hain vastauksia tutkimuskysymyksillä, joita olin yhdessä Tinkin henkilökunnan kanssa miettinyt. Näin ollen sain tehtyä kysymykset sellaisiksi, joista on mahdollista saada vastauksia juuri niihin asioihin, joihin yhteistyökumppanini haluaa. Olen nyt tehnyt kymmenen kysymyksen haastattelurungon ja kysymykset on aseteltu teemoittain järjestykseen. Alussa kysymykset koskevat ajasta ennen Tinkiä ja Tinkiin tuloa, sitten on kysymyksiä toiminnasta ja ohjauksesta Tinkissä, mahdollisista kouluttautumisasajatuksista ja lopuksi kysytään asiakkaan mielipidettä siitä, mikä on parasta Tinkissä ja mahdollisia muutoksia ja palautetta.

Olen käyttänyt Hanna Vilkan kirjaa Tutki ja kehitä omana tietopohjanani laadullisesta tutkimuksesta ja tutkimushaastattelun eri vaiheista. Haastattelin kuutta eri asiakasta, joista kolme oli sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaita ja kolme kuntouttavan työtoiminnan asiakkaita. Kaikki antoivat luvan haastattelutilanteen nauhoittamiseen. Haastattelut suoritettuani litteroin haastattelut eli kirjoitin ne puhtaaksi.

4.2 Tutkimusetiikka

Niin tämänkin tutkimuksen kuin kaikkien muidenkin tutkimusten tulee noudattaa hyvää tutkimusetiikkaa. Tutkimusetiikalla tarkoitetaan sitä, että tutkimusta tehtäessä noudatetaan yleisesti sovittuja pelisääntöjä suhteessa kaikkiin toimijoihin, joita tutkimus koskee. Tutkijoiden tulee myös noudattaa eettisesti kestäviä menetelmiä tiedonhankintaan ja tutkimuksen tekoon. Tätä kutsutaan hyväksi tieteelliseksi käytännöksi. Käytännön tasolla voidaan sanoa tämän tarkoittavan sitä, että tutkimuksen tekijä käyttää tutkimusta tehdessään tiedeyhteisön hyväksymiä tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä. (Vilka 2005, 30.)

Hyvä tieteellinen käytäntö edellyttää tutkijalta myös rehellisyyttä ja vilpittömyyttä toisia tutkijoita kohtaan. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkija huomioi tarkoin toisten tutkijoiden tuloksia esimerkiksi samasta aiheesta lähdeviitteillä, mikäli näihin viittaa. Myös omat tutkimustulokset ja toisten tutkimustulokset tulee esittää selkeästi. (Vilka 2005, 30.)

4.3 Aikataulu

Pääsin haastattelemaan asiakkaita Tinkiin marraskuun alussa. Suoritin kolme haastattelua marraskuun ensimmäisellä viikolla ja viimeiset kolme marraskuun toisella viikolla. Tätä ennen kävin kertomassa Tinkissä asiakkaille opinnäytetyöstäni kolmena eri arkipäivänä. Kuntouttavan työtoiminnan puolelta löytyi tarvittavat kolme asiakasta hyvin nopeasti. Tinkin henkilökunta auttoi asiakkaiden valinnassa sosiaalisen kuntoutuksen puolelta. Myös sosiaalisen kuntoutuksen puolelta löytyi tarvittavat kolme asiakasta, vaikka alkuun näytti siltä, että halukkaita ei olisi ollut.

4.4 Haastattelukysymykset

Varsinaisia haastattelukysymyksiä on kymmenen kappaletta. Haastattelukysymykset ovat nähtävissä alempana haastattelutulokset -kohdassa. Otsikoin ne kahdeksan eri otsikon alle. Nämä ovat:

1. reitti, kontakti ja tiedonsaanti
2. palveluun pääsyn odotusaika
3. kokemukset Tinkin toiminnasta
4. Tinkin ohjaus työtehtävissä
5. elämä Tinkin jakson jälkeen
6. parasta Tinkissä
7. Tinki oman kuntoutumisen tukena
8. muutosehdotukset ja palaute

Varsinaiset kysymykset tein mahdollisimman avoimeen muotoon, jotta saisin haastatteluista mahdollisimman paljon irti.

4.5 Haastattelun toteuttaminen

Haastattelut toteutin kuntouttavan päivä- ja työtoiminta Tinkin tiloissa. Sain varattua sieltä tilan haastatteluja varten, jossa voin rauhassa haastatella asiakkaat yksitellen. Toteutin haastattelut muutamana eri päivänä ottaen maksimissaan kolme asiakasta yhtenä päivänä. Näin ollen rupeama ei ollut ainakaan liian kiireellinen, vaan pystyin hyvin keskittymään jokaiseen haastatteluun ja haastateltavaan. Nauhoitin kaikki haastattelut, koska kaikki asiakkaat antoivat tähän luvan. Näin pystyin haastattelutilanteessa paremmin keskittymään asiakkaan kuuntelemiseen eikä keskittyminen mennyt kirjoittamiseen. Haastattelut tehtyäni litteroin nauhoitukset, jonka jälkeen analysoin niitä ja sain näin haastattelutulokset. Poistin nauhoitukset kirjoitettuani ne puhtaaksi.

5 HAASTATTELUJEN TULOKSET

5.1 Haastateltavat

Informoin haastateltavia haastattelusta etukäteen ja ilmoitin, että kyseessä on opiskelijan opinnäytetyön teko. Korostin myös haastattelun anonymisyyttä eli sitä, että haastateltavien yksityisyys pysyy suojattuna enkä missään vaiheessakaan kirjannut haastateltavien nimiä mihinkään. Taustatietoina kysyin sukupuolta, ikää ja koulutustaustaa. Haastatteluun osallistui kuntouttavan työtoiminnan puolelta kaksi naista ja yksi mies. Kaksi haastateltavaa olivat iältään 30-40 vuotiaita ja yksi lähemmäs 60 -vuotias. Kaikilla oli koulutustaustana sekä lukio että myös jokin ammatillinen tutkinto. Yhdellä oli kesken jäänyt ammattikorkeakoulututkinto.

Sosiaalisen kuntoutuksen puolelta haastatteluun osallistui kaksi naista ja yksi mies. Yksi haastateltava oli 30-40 vuotias ja kaksi haastateltavaa olivat 50-60 vuotiaita. Yhdellä oli koulutustaustana peruskoulu suoritettu, yhdellä lukio ja yhdellä ammatillinen tutkinto.

Sain luvan kaikilta haastattelutilanteen nauhoitukseen. Neljän asiakkaan kanssa haastatteluun kului aikaa reilu kymmenen minuuttia. Kahden kanssa aikaa kului enemmän, toisen kanssa yli 25 minuuttia ja toisen kanssa vajaa 20 minuuttia. Kaikki vastasivat jotain jokaiseen kysymykseen. Asiaa tuli niin sanotusti kysymysten vierestä myös jonkin verran, mutta suurimmaksi osaksi pysyttiin asiassa. Aika paljon pyörittiin samoissa asioissa. Tarvittaessa koitin saada tietoa lisää jatkokysymyksillä eri kohdissa.

5.2 Haastattelutulokset

5.2.1 Reitti, kontakti ja tiedonsaanti

Tähän kohtaan kuului kaksi haastattelukysymystä, jotka olivat: mitä kautta sait tietoa Tinkistä, sekä mitä kautta tulit Tinkiin?

Kaikki kolme kuntouttavan työtoiminnan asiakasta olivat saaneet tietoa Tinkistä työ- ja elinkeinotoimistosta, josta he olivat myös ohjautuneet Tinkiin. Sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaista kaksi oli saanut tietoa Tinkistä sosiaalitoimiston kautta, josta he olivat myös Tinkiin ohjautuneet. Yksi sosiaalisen kuntoutuksen asiakas oli saanut tietoa puolestaan psykiatrian poliklinikalta, josta oli myös Tinkiin ohjatutunut.

5.2.2 Palveluun pääsyn odotusaika

Tätä kohtaa alusti seuraava kysymys: kuinka kauan jouduit odottamaan Tinkiin pääsyä?

Kaksi kuntouttavan työtoiminnan asiakasta sanoivat palveluun pääsyn kestäneen noin kaksi kuukautta tutustumiskäynnistä ja yksi pääsi palvelun pariin muutamassa viikossa tai enintään kuukaudessa.

Sosiaalisen kuntoutuksen yksi asiakas ei muistanut sitä, kuinka kauan palveluun pääsystä kesti. Hän sanoi vain, ettei siinä kauaa mennyt. Yksi sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaista odotti palveluun pääsyä kuukauden verran ja olisi omien sanojensa mukaan luultavasti päässyt aikaisemminkin, ellei Tinkin juuri käynnissä ollut muutto olisi

hidastanut aloittamista. Yksi sosiaalisen kuntoutuksen asiakas puolestaan oli saanut itse vaikuttaa aloituspäivään ja kahdesta kolmeen viikkoon odotti palveluun pääsyä.

5.2.3 Kokemukset Tinkin toiminnasta

Tätä kohtaa selvitin kaksiosaisella kysymyksellä: millaisena koet Tinkin työtehtävät, jossa jatkokysymyksenä: millaisena olet kokenut toiminnan?

Kaksi kuntouttavan työtoiminnan asiakasta kokee työtehtävät mieleisiksi ja verrattuna aiempiin kokemuksiin työelämästä toiminnan yksilöiväksi. Tinkin koetaan myös tuoneen lisää rohkeutta sosiaalisiin tilanteisiin. ”Täällä ei tarvii miettiä yhtään sitä, että osaanko mä mitään.” Yksi kuntouttavan työtoiminnan asiakas puolestaan kaipaisi lisää haastetta ja kokee usein joutuvansa itse keksimään tekemistä itselleen. Toiminnan hän kokee myös mukavaksi.

Sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaat kokevat kaikki työtehtävät mielekkäinä ja toiminnan hyvin positiivisena kokemuksena. Tehtävien koetaan antaneen oppia. Materiaalivähyys nostetaan esille tekemistä rajoittavana tekijänä. Se koetaan tärkeäksi itselle, että on joku paikka missä käy. Henkilökunnalle annetaan kiitosta auttavaisuudesta ja Tinki koetaan paikaksi, jossa ei ole pakko tehdä mitään, vaan saa tehdä sitä, mitä itse haluaa.

5.2.4 Tinkin ohjaus työtehtävissä

Tähän kohtaan kysymys oli seuraavanlainen: millaisena koet ohjauksen tehtäviin liittyen?

Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat kokevat, että on helppo kysyä apua ohjaajilta ja kaikki neuvovat tarvittaessa. Joskus henkilökunnan poissaolojen koetaan vähän hankaloittavan ohjeiden antamista. Joskus voi tulla tilanteita, että joku on antanut toisenlaiset ohjeet ja joku toinen ihmettelee, miksi näin tehdään. Mediapajan kirjalliset ohjeistukset koetaan hyväksi sen kannalta, kun kaikki ei kuitenkaan ole aina samaan aikaan paikalla. Yhden asiakkaan mukaan ohjaajat eivät aina tiedä kaikkea

tietokoneasioista, mutta eivät myöskään vaadi sitä, että pitäisi osata mitään sellaista, mitä he eivät itsekään osaa.

Sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaat kokevat ohjauksen hyväksi ja ohjeet selkeiksi. ”Ei tarvii paljoo kysellä, että tulee kyllä ihan selvät ohjeet.” Ohjaajat tulevat muutenkin välillä katsomaan, missä mennään eikä vain apua pyydettyä. Yhdellä asiakkaalla on ohjaajan kanssa sama koulutus, joten ohjaus ja auttaminen on molemminpuolista.

5.2.5 Elämä Tinkin jakson jälkeen

Tässä kohdassa pohdittiin kouluttautumisasiatuksia ja tulevaisuutta kysymyksellä: onko Tinki herättänyt sinussa ajatuksia siitä, että kouluttaisit itseäsi?

Vain yhdellä haastateltavalla kaikista kouluun meno näyttäytyi selkeänä tavoitteena Tinkin jakson jälkeen. Moni koki iän olevan rajoittava tekijä opiskeluun. Yksi asiakas sanoi sen olevan mahdollista, että suorittaisi kesken jääneen tutkintonsa loppuun ammattikorkeakoulussa. Tinki koettiin kuitenkin itsetuntoa nostattavana ja esimerkiksi siten, että se on vahvistanut halua palata työelämään. Monilla ei ollut selkeää suunnitelmaa, mitä Tinkin jakson jälkeen tapahtuu ja osan puheista nousi selkeästi esille, että suunnitelmaa kaivattaisiin. Yksi asiakas nosti esille asiakkaiden määrän verrattuna työntekijöiden määrään ja koki sen rajoittavan yksilöohjaamista. ”Nyt o vähä sellanen olo, et jos kysyy jotain ni onkohan täl ihmisel nyt kauhee kiire et voinko mä niinku häiritä.”

5.2.6 Parasta Tinkissä

Tätä kohtaa haastattelin kysymyksellä: mikä on mielestäsi parasta Tinkissä?

Lähes kaikki asiakkaat nostivat esille yhteishengen ja yhteisön, kun kysyttiin, mikä on mielestäsi parasta Tinkissä. Esille nostettiin myös vertaistuen merkitys sekä se, että ohjaajat kyselevät kuulumisia. Tinki sai kiitosta joustavuudesta, ettei tarvitse tulla aamulla aikaisin, jos ei ole aamuihmisiä tai esimerkiksi sairaus rajoittaa aamuja. Tinki koettiin tasavertaisena paikkana eikä yhden asiakkaan mukaan kukaan katso

nenävarttaan pitkin, vaan kaikki voi tulla ja olla omana itsenään. Rento ilmapiiri, tekeminen, sekä rytmin että vastuun tuominen nostettiin myös esille.

5.2.7 Tinki oman kuntoutumisen tukena

Tätä kohtaa kartoitin kysymyksellä: miten Tinki on auttanut sinua omassa kuntoutumisessasi?

Lähes kaikki asiakkaat nostivat esille sen, että Tinkissä käyminen lisää henkistä hyvinvointia. Yksi asiakas nosti asiaa esille asioiden hoitamisen kautta: ”En mä niit varmaan olis muute koskaan hoitanu kun sillai ihan pakon edest niinku.” Esille nostettiin hyvin isoja asioita kuten kynnyks kotoa lähtemiseen poistunut, alkanut uskaltaa puhumaan ihmisille ja sosiaalisen itsevarmuuden lisääntyminen. Sillä koettiin olevan itsetuntoon vaikutusta, että voi sanoa ihmisille käyvänsä jossain. Tekemisen koettiin myös tekevän hyvää, ettei pää täyty synkistä ajatuksista.

5.2.8 Muutosehdotukset ja palaute

Haastattelun loppuosassa kysyin muutosehdotuksia ja palautetta kahdella kysymyksellä: muuttaisitko jotain toiminnassa ja mitä haluaisit vielä sanoa?

Pääsääntöisesti asiakkaat olivat Tinkin toimintaan tyytyväisiä, eivätkä halunneet muutosta. Parilta asiakkaalta tuli kuitenkin muutosehdotuksia. Yhtenä muutosehdotuksena nähtiin henkilökunnan puute. Eli yksi asiakas näki asian niin, että nyt henkilökunnalla on usein niin kova kiire, ettei aikaa keskustelulle ja yksilöidylle ohjaamiselle juuri jää. Muutosehdotuksena olisi siis henkilökunnan lisääminen. Muutosta haluttiin myös siihen, että materiaaleja olisi lisää. Näin ollen tuotekehittäely olisi helpompaa ja mahdollisuudet töiden ja tekemisen suhteen lisääntyisivät. Nyt joudutaan paljon miettimään, mistä saa mitäkin ilmaiseksi. Yksi asiakas nosti muutosta kysyttäessä esille asiakaskohtaiset suunnitelmat ja tavoitteet. Hänen mielestään olisi tärkeää, että kaikilla asiakkailla olisi henkilökohtainen suunnitelma ja jakso Tinkissä olisi tavoitteellisempaa tähdäten johonkin tulevaan. Oli se sitten opiskelua, töihin paluuta tai mitä tahansa muuta.

Palautekysymys oli hyvin vapaamuotoinen. Palaute oli positiivista ja toiminta sekä ohjaajat saivat kehuja. Myös haastattelijalle toivotettiin onnea opintoihin. Pelkoa liittyi siihen aikaan, kun joutuu Tinkistä tulevaisuudessa lähtemään.

5.3 Johtopäätökset

Johtopäätöksenä voidaan pitää sitä, että kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat tulevat Tinkiin pääsääntöisesti TE-palveluiden kautta. Tässä kohtaa kaikki olivat saaneet myös tietoa sieltä. Sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaat tulevat pääosin sosiaalitoimistosta tai sairaanhoitopiiristä, josta tässäkin tutkimuksessa yksi oli tullut. Tietoa asiakkaat olivat saaneet myös samasta paikasta.

Näiden kuuden asiakkaan perusteella voidaan sanoa, että kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat joutuvat odottamaan palveluun pääsyä hieman kauemmin kuin sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaat.

Tinkin toiminta sai kiitosta ja positiivista palautetta. Johtopäätöksenä voidaan sanoa, että asiakkaat ovat tyytyväisiä toimintaan ja haastattelemieni asiakkaiden perusteella ainoita korjausliikkeitä voitaisiin tehdä lisäämällä materiaaleja, joita käytetään työskentelyssä Tinkissä. Näitä materiaaleja ovat esimerkiksi kankaat, matot, vanerilevyt yms. Oli myös yksi asiakas, joka kaipasi lisää haastetta. Tässä kohtaa nousee esiin tasoerot asiakkaiden välillä. Joku voi muutenkin olla ahkerampi tekemään töitä kuin joku toinen. Voidaan miettiä myös sitä, onko yksilöllinen ohjaus kaikkien kohdalla riittävää.

Ohjaus tehtäviin liittyen Tinkissä koettiin hyvänä ja selkeänä. Mitään kritiikkiä tämä kohta ei nostattanut.

Selkeämpää suunnitelmaa kaivattaisiin selvästi tulevaisuutta ajatellen. Nyt en ole itse täysin tietoinen Tinkin käytänteistä asiakaskohtaisia tavoitteita ja suunnitelmia kohtaan, mutta asiakkaiden puheista nousi esille pelkoa ja epävarmuutta liittyen aikaan, jolloin he lähtevät pois Tinkistä. Pelkoa siitä, että he jäisivät tyhjän päälle.

Tinki on selvästi onnistunut luomaan toimivan yhteisön, jossa asiakkaiden on hyvä olla ja vaihtaa ajatuksia keskenään sekä ohjaajien kanssa. Voidaan kai päätellä, että kuntoutumista tapahtuu vertaistuen avulla, vaikka tekeminen on niin sanotusti pääosassa Tinkissä, koska kaikki asiakkaat nostivat yhteishengen ja yhteisön esille kysyttäessä, mikä on parasta Tinkissä.

Tinkissä käymisen koettiin lisäävän henkistä jaksamista. Tästä voi vetää johtopäätöksen suhteen, että mikäli Tinkiä ei olisi, niin syrjäytymistä tapahtuisi enemmän ja ihmisten jäämistä yhteiskunnan ulkopuolelle. Niin suurta hyötyä asiakkaat kuvasivat saaneensa kertomansa mukaan Tinkistä.

Muutosehdotukset liittyivät paljolti rahallisiin asioihin. Jos olisi varaa ja mahdollisuus palkata lisää henkilökuntaa sekä ostaa ja hankkia enemmän materiaaleja, niin varmasti resurssit riittäisivät myös asiakaskohtaisiin suunnitelmiin sekä yksilöidymppään ohjaamiseen paremmin.

6 POHDINTA

6.1 Tutkimusprosessi

Tutkimusprosessi on nyt takana ja ajatuksena oli alusta alkaen hoitaa se eettisesti oikein sekä niin, että haastateltavien ajatuksia saisi mahdollisimman paljon tutkimusta varten. Tarkoitus oli löytää ja valita haastateltavat tutkimusta varten vapaaehtoisella ilmoittautumisella. Kävin itse Tinkin tiloissa esittelemässä itseni ja opinnäytetyöni suunnitelman asiakkaille muutamana eri viikopäivänä, koska Tinkissä käy eri asiakkaita eri päivinä. Tässä kohtaa tuli pieni seinä vastaan, kun sosiaalisen kuntoutuksen puolelta kolme vapaaehtoista ei löytynyt. Kuntouttavan työtoiminnan puolelta löytyi kolme vapaaehtoista. Tinkin henkilökunta oli tässä kohtaa hyvin avulias ja auttoi minua löytämään tarvittavat kolme asiakasta myös sosiaalisen kuntoutuksen puolelta.

Näin sain kasaan tarvittavat ja suunnittelemani kuusi asiakasta, joista puolet oli kuntouttavan työtoiminnan puolelta ja puolet sosiaalisen kuntoutuksen puolelta.

Tinkin henkilökunta auttoi minua tilan varaamisessa haastatteluja varten ja suoritin kaikki haastattelut samassa tilassa, joka oli iso huone. Oven sai kiinni ja näin ollen sai rauhallisen ympäristön haastatteluja varten. Ennen haastattelua kysyin kaikilta lupaa haastattelutilanteen nauhoitukseen ja kaikille tämä sopi. Ensin toki tiedotin heitä perusteellisesti siitä, että nauhoitukset jäävät vain minulle ja opinnäytetyötäni varten. Kerroin myös haastattelujen litteroinnista, jonka jälkeen poistaisin nauhoitukset. Tallensin nauhoitukset nimettöminä ja käytin anonyymistä tallennustapaa.

6.2 Ajatuksia haastatteluista ja mahdollisesta jatkotutkimuksesta

Itsellä ei aiempaa kokemusta haastatteluista juuri ole. Tavoitteena oli hoitaa haastattelut reippaalla mielellä ja asiakaskohtaisella uteliaisuudella. Pysin antamaan asiakkaalle tarvittavan ajan vastaamiseen ja tarvittaessa lypsämään tietoa tarkentavilla kysymyksillä aiheisiin liittyen. Lopputuloksena sain pakettiin aineiston, joka vastasi kattavasti tutkimusongelmaan. Sain sen tutkimuskysymysten avulla, jotka olin laatinut mahdollisimman avoimiksi.

Oikeanlaisella lähestymistavalla on varmasti mahdollista saada tietoa irti hiljaisemmistakin ihmisistä. Tärkeää on tilan ja ajan antaminen sekä oikeanlainen kohtaaminen. Omalla kohdalla ei ollut haasteita sen suhteen juurikaan, etteikö asiakkaat olisi vastanneet. Osa vastasi kysymyksiin laajasti ja avoimesti eikä tarkentavia kysymyksiä tarvinnut juurikaan.

Tinki koettiin paikkana mieleisenä ja tärkeänä. Ajatuksia heräsi itselle siitä, kuinka tärkeää tällainen toiminta ihmisille onkaan. Jollekin Tinkissä vietetty aika voi olla ainoaa aikaa, jolloin ollaan sosiaalisessa kanssakäymisessä ihmisten kanssa kaupassakäyntien ym. lisäksi. Tuntuu, että nyky-yhteiskunta on ajautumassa koko ajan vain epäsosiaalisempaan suuntaan ja tästä kumpuavat ongelmat ovat iso syy monille ongelmille. Tähän viittaa esimerkiksi se, että itsensä ulkopuoliseksi tuntevien yläkouluikäisten määrä on kaksinkertaistunut 2000-luvun aikana (Hämäläinen, 2019). Osittain varmasti mielenterveyskuntoutujien sosiaalisesta jaksamisesta kertoo se, ettei

tällaisesta paikasta yksikään ollut kuullut esimerkiksi puskaradion kautta, vaan kaikki olivat saaneet tietoa ohjaavalta taholta. Joku oli taitanut kuulla nimeltä, kun kyselin, mutta ei muuten. Mietin myös sitä, kuinka paljon ihmiseltä vaatii se, että hän puuttuu epäkohtiin ja alkaa niitä kriittisesti arvioimaan. Esimerkiksi tällaisessa haastattelutilanteessa joku voi kokea helpommaksi olla vain hiljaa kuin alkaa ottamaan kantaa johonkin asiaan. Voisiko esimerkiksi asiakkaalle jaettava haastattelulomake, johon hän saa rauhassa vastata itsenäisesti toimia paremmin? Mahdolliset häiriötekijät siinä verrattuna tällaiseen haastattelutilanteeseen olisivat ainakin minimissään. Tietysti voidaan miettiä sitäkin, kuinka aktiivisesti vastaajat siihen sitoutuisivat ja kuinka helppo heitä olisi siihen aktivoita. Siinä olisi mielestäni hyvä idea jatkotutkimuksen kannalta. Mielenkiintoista olisi nähdä, mikä vaikutus sillä, kuinka haastattelu toteutetaan, olisi haastattelutuloksiin.

LÄHTEET

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut. 2019. Viitattu 3.10.2019.
<https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalisen-kuntoutuksen-opas/kuntoutuminen-on-sosiaalinen-prosessi>
- Porin kaupungin www-sivut. 2019. Viitattu 3.10.2019. <https://www.pori.fi/sosiaali-ja-terveys/mielenterveys-ja-paihde-tyo/kuntouttava-paiva-ja-tyotoiminta>
- Sosiaali- ja terveysministeriön www-sivut. 2019. Viitattu 7.10.2019.
<https://stm.fi/kuntouttava-tyotoiminta>
- Porin kaupungin www-sivut. 2019. Viitattu 4.10.2019. <https://www.pori.fi/sosiaali-ja-terveys/mielenterveys-ja-paihde-tyo>
- Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja. Helsinki 2009. Viitattu 15.10.2019.
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72736/Julk200916.pdf?sequence=1>
- Rauman kaupungin www-sivut. 2019. Viitattu 3.10.2019
<https://www.rauma.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/aikuis-ja-perhetyo/aikuissosiaalityo/>
- Terveyskylän www-sivut. 2019. Viitattu 25.9.2019.
<https://www.terveyskyla.fi/kuntoutumistalo/tietoa/mit%C3%A4-on-kuntoutuminen>
- Sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaat. Karjalainen 2016. Viitattu 8.10.2019.
<https://www.innokyla.fi/documents/3156096/0898b121-f448-48cb-8961-3db1a678bf15>
- Samanaikainen päihde- ja mielenterveyden häiriö. Aalto 2017. Viitattu 8.10.2019.
<https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/mielenterveys/samanaikainen-paihde-ja-mielenterveyden-hairio>
- Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Viitattu 28.10.2019.
- Hämäläinen, T. 2019. Juurianalyysi: Nuorten elämänhallinta ja mielenterveys. Viitattu 26.11.2019.